

Raadsvoorstel

Onderwerp **Financieel meerjarenbeeld 2016-2019**

Registratienr. 5026340 Steller/telnr. F. Hiemstra/ 7698 Bijlagen 1

Classificatie	Openbaar		
	☐ Vertrouwelijk (bij gebruik van persoonsgegevens)		
Portefeuillehouder	Schroor	Raadscommissie	F&V

Voorgesteld raadsbesluit

De raad besluit het financieel meerjarenbeeld 2016-2019 als uitgangspunt te hanteren voor de ontwerpbegroting 2016.

Samenvatting

In het financieel meerjarenbeeld geven we aan wat de verwachte financiële (autonome) ontwikkelingen zijn in de komende jaren. We presenteren een financieel meerjarenbeeld in het voorjaar en een geactualiseerde versie in de gemeentebegroting. In het voorjaar maken we een eerste schatting van de financiële ruimte. De financiële ruimte wordt beïnvloed door de ontwikkeling van het gemeentefonds, de loon- en prijsstijgingen, renteontwikkelingen, de opbrengst van de gemeentelijke belastingen en overige mee- en tegenvallers.

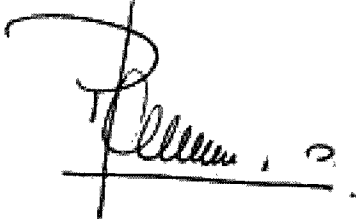
Aanleiding en doel

Wij vragen de raad het financieel meerjarenbeeld 2016-2019 vast te stellen als kader voor het opstellen van de ontwerp gemeentebegroting 2016.

Vervolg

We presenteren een geactualiseerde financieel meerjarenbeeld 2016-2019 in de ontwerp gemeentebegroting 2016.

Met vriendelijke groet,
burgemeester en wethouders van Groningen,

de burgemeester,
Peter den Oudsten

de secretaris,
Peter Teesink

Financieel Meerjarenbeeld 2016-2019

Inhoudsopgave

1. Inleiding	2
2. Uitgangspunten in het meerjarenbeeld	4
3. Verschil met het meerjarenbeeld in de gemeentebegroting 2015	7
Bijlage: Toelichting op de categorieën	10

1. Inleiding

In het financieel meerjarenbeeld geven we aan wat de verwachte financiële ontwikkelingen zijn in de komende jaren. We presenteren een financieel meerjarenbeeld in het voorjaar en een geactualiseerde versie in de gemeentebegroting. In het voorjaar maken we een eerste schatting van de financiële ruimte. De financiële ruimte wordt beïnvloed door de ontwikkeling van het gemeentefonds, de loon- en prijsstijgingen, renteontwikkelingen, de opbrengst van de gemeentelijke belastingen en overige mee- en tegenvallers. We vergelijken het actuele meerjarenbeeld met het meerjarenbeeld dat we in de gemeentebegroting 2015 aan uw raad hebben voorgelegd.

De effecten van de decembercirculaire 2014 zijn verwerkt in het meerjarenbeeld. Eind mei of begin juni 2015 verschijnt naar verwachting een nieuwe gemeentefonds circulaire. De effecten die hieruit voortvloeien verwerken we in de gemeentebegroting 2016. Het meerjarenbeeld is daarnaast geactualiseerd met de rente effecten en de autonome ontwikkelingen (nominale compensatie, en dergelijke) die op de gemeente afkomen.

Het verschil tussen het geactualiseerde meerjarenbeeld en het meerjarenbeeld zoals opgenomen in de begroting 2015 ziet er als volgt uit:

	(bedragen x € 1.000)			
	2016	2017	2018	2019
Saldo mjb bij begroting 2015	-4.986	4.078	653	3.886
Actueel meerjarenbeeld	4.439	5.901	3.087	4.523
Vershil	9.425	1.823	2.434	637

In 2016 verbetert het financiële beeld ten opzichte van het meerjarenbeeld in de gemeentebegroting 2015 met 9,4 miljoen euro. De afwijkingen zijn:

1	Nominale ontwikkelingen	6.400
2	OZB opbrengst	-1.310
3	Effect tweede fase gr. oh. gemeentefonds	-1.600
4	Effect eerste fase gr. oh. gemeentefonds dec. circ. 2014	-322
5	Rente effecten	3.749
6	Dividend BNG	-301
7	Wegvallen proces-verbaal vergoeding	-239
8	Resultaat uitruil incidenteel/structureel	347
9	Jaarlijkse inkomsten Enexis	1.006
10	Vrijval kapitaallasten	1.400
11	Overige ontwikkelingen	295
	Totaal afwijkingen	9.425

De verbetering van het meerjarenbeeld in 2016 met 9,4 miljoen euro wordt grotendeels veroorzaakt door nominale ontwikkelingen en rente-effecten.

Het grote structurele voordeel van 2016 bij nominale ontwikkelingen ontstaat voornamelijk door het in 2014 afgesloten pensioenakkoord. Als gevolg van dit pensioenakkoord dalen de pensioenpremies in 2015 en hiermee de benodigde nominale compensatie vanaf 2015. De nominale compensatie daalt in 2015 tot -1,21%. Dit betekent een verlaging van 3,0% ten opzichte van de begroting 2015 die structureel doorwerkt. Hierdoor wordt structureel 7,4 miljoen euro aan nominale compensatie teruggehaald over 2015. Voor 2016 stijgt de nominale compensatie ten opzichte van het gehanteerde percentage hiervoor in de begroting 2015. Dit leidt tot een structureel nadeel van 1,3

miljoen euro in 2016. Samen met het structurele voordeel wat ontstaat op de nacalculatie 2014 (0,3 miljoen euro) ontstaat in 2016 een structureel voordeel van 6,4 miljoen euro op nominale ontwikkelingen.

Een andere belangrijke factor zijn de wijzigingen in de financieringskosten, welke in 2016 tot een voordeel leiden van in totaal 3,7 miljoen euro ten opzichte van het vorige meerjarenbeeld. De drie belangrijkste elementen hierin zijn het voordeel dat ontstaat als gevolg van de verlaging van het ROP van 3,00% naar 2,50% (2,4 miljoen euro voordelig), het voordeel op lang vermogen (854 duizend euro voordelig) en tenslotte de vrijval van de rente over reserves en voorzieningen (797 duizend euro voordelig).

In hoofdstuk 3 worden de verschillen met het meerjarenbeeld in de gemeentebegroting 2015 toegelicht. Voor een uitgebreide toelichting op de posten in het meerjarenbeeld verwijzen we u naar de achterliggende bijlage.

2. Uitgangspunten in het meerjarenbeeld

Om te komen tot een eenduidig meerjarenbeeld is een aantal uitgangspunten vastgesteld. Deze uitgangspunten worden in dit hoofdstuk uiteen gezet.

Algemeen

Als extra budget nodig is werkt dit kostenverhogend. Daarom wordt dit weergegeven als een negatief bedrag. Extra inkomsten en besparingen worden als positieve bedragen weergegeven. De bedragen in de verschillende jaren geven de mutatie aan ten opzichte van het voorgaande jaar. Dit betekent dat een structurele mutatie alleen in het beginjaar wordt aangegeven en dat incidentele mutaties in het daaropvolgende jaar moeten worden teruggedraaid. Alle bedragen in de tabellen zijn in duizendtallen tenzij anders wordt vermeld.

Autonome ontwikkelingen

Het uitgangspunt is dat in het meerjarenbeeld wordt aangegeven hoe de financiële ruimte zich ontwikkelt in de komende jaren bij ongewijzigd beleid van de gemeente. Alleen autonome ontwikkelingen worden in het meerjarenbeeld opgenomen. Voor autonome ontwikkelingen worden twee criteria gehanteerd:

- de ontwikkeling is, voor de gemeente, niet beïnvloedbaar;
- de (negatieve) financiële gevolgen van de ontwikkeling kunnen niet door de organisatie zelf worden opgevangen, bijvoorbeeld door het verhogen van de tarieven.

Knelpunten (tekorten) bij de uitvoering van bestaand beleid dienen in principe te worden opgevangen binnen de betreffende sector. Dit is mogelijk wanneer sprake is van een keuzemogelijkheid bij de uitvoering van het beleid (is het mogelijk het beleid aan te passen en daarmee kosten te besparen). In dat geval worden dergelijke knelpunten niet in het meerjarenbeeld opgenomen.

Ook de volgende posten worden niet in het Meerjarenbeeld worden opgenomen:

- Prijsstijgingen; er wordt per directie een nominale vergoeding verstrekt
- Organisatiekosten; deze dienen te worden bekostigd uit efficiencyverbeteringen
- PM-posten; posten die niet kwantificeerbaar zijn, kunnen niet worden meegenomen.

Extra beleid voorgaande jaren

In het meerjarenbeeld is de inzet van de extra beleidsgelden uit voorgaande jaren voor de komende jaren verwerkt.

Raming (incidentele) dekking

In het meerjarenbeeld is een raming opgenomen van de (incidentele) dekkingsbronnen. In 2016 gaat het met name om het terugramen van een aantal posten die zijn opgenomen in de gemeentebegroting 2015 en de middelen in de meerjarenbegroting voor de jaarschijven 2015-2018.

Nominale ontwikkelingen

De nominale ontwikkelingen geven weer wat de verwachte stijging van lonen en prijzen is. Deze is gebaseerd op een gewogen gemiddelde van de verwachte loonontwikkeling en inflatie voor de komende jaren.

Loonontwikkeling

De CAO voor gemeenteambtenaren loopt tot en met 31 december 2015. Voor 2016 houden we rekening met een loonstijging van 2 procent per jaar. Daarnaast zijn de salarissen vanaf 1 april 2015 structureel verhoogd met 50 euro per maand. In de nominale ontwikkeling voor 2016 zit de

structurele doorwerking opgenomen voor de resterende drie maanden (januari t/m maart). Dit staat gelijk aan een stijging van 0,25 procent. Verder houden we voor 2016 rekening met een stijging van de sociale lasten van 0,5 procent en een vergoeding voor incidentele beloning van 0,57 procent. De totale stijging van de loonkosten komt hiermee op 3,32 procent.

Prijzontwikkeling

De prijsontwikkeling is gebaseerd op de prijsmutatie materiële overheidsconsumptie. De reguliere prijsontwikkeling in 2016 is 1,0 procent.

Nominale compensatie

Voor de toekenning van de nominale compensatie telt de loonontwikkeling mee voor 80 procent en de prijsmutatie voor 20 procent. Inclusief correctie is de compensatie 2,72 procent.

Nominale compensatie	Perc.	Factor	Perc.
Loon	3,32%	80%	2,66%
Prijs	1,00%	20%	0,20%
Correctie			-0,13%
Totaal			2,72%

OZB

De OZB wordt aangepast met de nominale ontwikkelingen gecorrigeerd met de nacalculaties over de twee voorgaande jaren. Het stijgingspercentage OZB 2016 is zonder nacalculatie 2,72%. Dit percentage gecorrigeerd met de nacalculatie over 2014 (-0,12%) en 2015 (-3,00%) komt uit op -0,40%.

Stijging OZB		2016
Tariefstijging 2016		2,72%
Nacalculatie 2014 (1,13 i.p.v. 1,25)		-0,12%
Nacalculatie 2015 (-1,21 i.p.v. 1,79)		-3,00%
Totaal tariefdaling 2016		-0,40%

Rente

Voor 2016 worden de volgende rentepercentages gebruikt:

Gehanteerde rentepercentages	2016
Rente langlopende leningen	2,35%
Rente reserves en voorzieningen	1,00%
ROP	2,50%
Exploitatie credit	0,00%
Exploitatie debet	0,90%
Rekening courant faciliteit derden	0,16%

De percentages van 2016 worden ook toegepast op de volgende jaren, met uitzondering van de rente langlopende leningen. Deze stijgt jaarlijks met 0,25%

Het ROP wordt (conform de bestaande werkwijze) vastgesteld met een verwacht resultaat van circa nul over vier jaar. Op basis van deze werkwijze zou het ROP op 2,45% vastgesteld moeten worden, maar gezien het risico van toekomstige rentestijgingen stellen we het ROP vast op 2,50%.

Algemene uitkering

De actualisatie van de algemene uitkering is gebaseerd op de laatst ontvangen gemeentefonds circulaire. De laatst ontvangen circulaire betreft de decembercirculaire 2014.

Nieuwe informatie over de ontwikkeling van de accressen wordt verwacht in de meicirculaire 2015 over het gemeentefonds. Naar verwachting zal hierin ook de actualisatie worden opgenomen van de herijking van het gemeentefonds.

3. Verschil met het meerjarenbeeld in de gemeentebegroting 2015

Het laatste meerjarenbeeld is opgesteld bij het opstellen van de gemeentebegroting 2015. Het actuele meerjarenbeeld wijkt af van de vorige raming. In dit hoofdstuk worden de belangrijkste verschillen toegelicht.

Het financiële meerjarenbeeld is in 2016 verbeterd ten opzichte van het meerjarenbeeld zoals dat is opgenomen in de begroting 2015. In 2017-2019 is ook sprake van een verbetering, met name veroorzaakt door de structurele doorwerking van het positieve effect op de nominale ontwikkelingen. De verschillen bedragen op totaalniveau per jaar:

	(bedragen x € 1.000)			
	2016	2017	2018	2019
Saldo mjb bij begroting 2015	-4.986	4.078	653	3.886
Actueel meerjarenbeeld	4.439	5.901	3.087	4.523
Vershil	9.425	1.823	2.434	637

De afwijkingen per jaar bestaan uit de volgende onderdelen.

	2016	2017	2018	2019
Effect voorgaand jaar	0	9.425	1.823	2.434
1 Nominale ontwikkelingen	6.400	300	300	300
2 OZB opbrengst	-1.310	-6	-6	-9
3 Bijstelling budget BUIG	0	-3.000	0	0
4 Effect tweede fase gr. oh. gemeentefonds	-1.600	-3.000	0	0
5 Effect eerste fase gr. oh. gemeentefonds dec. circ. 2014	-322	0	0	0
6 Rente effecten	3.749	534	60	-2.119
7 Dividend BNG	-301	0	0	0
8 Wegvallen proces-verbaal vergoeding	-239	0	0	0
9 Resultaat uitruil incidenteel/structureel	347	0	0	0
10 Jaarlijkse inkomsten Enexis	1.006	-1.007	300	0
11 Vrijval kapitaallasten	1.400	-1.400	0	0
12 Overig	295	-23	-43	31
Totaal verschil	9.425	1.823	2.434	637

Onderstaand worden de afwijkingen toegelicht.

1. Nominale ontwikkelingen (voordeel 6,4 miljoen euro)

De nominale compensatie is bedoeld om de koopkracht van de gemeentelijke budgetten op niveau te houden. De nominale compensatie wordt bepaald op basis van een gewogen gemiddelde van de loon- en prijsontwikkeling.

Het grote structurele voordeel van 2016 ontstaat voornamelijk door het in 2014 afgesloten pensioenakkoord. Als gevolg van dit pensioenakkoord dalen de pensioenpremies in 2015 en hiermee de benodigde nominale compensatie over 2015. De nominale compensatie daalt in 2015 tot – 1,21%. Dit betekent een verlaging van 3,0% ten opzichte van de begroting 2015. Hierdoor wordt structureel 7,4 miljoen euro aan nominale compensatie teruggehaald over 2015.

Hierbij gaan we er vanuit dat het voordeel dat ontstaat bij de werkgever als gevolg van de verlaging van de pensioenpremie wordt omgezet naar salaris voor de werknemer. Momenteel vindt overleg plaats tussen de VNG en de vakbonden over de inzet van deze premievrijval. De inzet van de VNG is om deze premievrijval in 2015 in te zetten voor een eenmalige uitkering in salaris en over de inzet vanaf 2016 afspraken te maken bij een nieuwe cao voor 2016 en latere jaren.

Inzet van de vakbonden is dat de premievrijval bij de werkgever vanaf 2015 structureel wordt vertaald naar salaris. Op basis hiervan gaan we er vanuit dat dit voordeel wordt omgezet naar salaris.

De actualisatie van de nominale compensatie over 2014 leidt tot een neerwaartse aanpassing van de nominale compensatie met 0,12%. Dit levert een structureel voordeel op van 0,3 miljoen euro.

Voor 2016 is wordt de nominale compensatie vastgesteld op 2,72%. Dit ligt 0,70% boven het gehanteerde percentage in het vorige meerjarenbeeld (in de gemeentebegroting 2015). Daarnaast zijn de budgetten geactualiseerd waarover nominale compensatie verstrekt dient te worden. Door de bezuinigingen van de afgelopen jaren daalt de totale omvang van deze budgetten (het zogenoemde 'relevant pakket'). Per saldo ontstaat in 2016 als gevolg van beide actualisaties een nadeel van 1,3 miljoen euro.

Al bovenstaande aanpassingen leiden in 2016 tot een structureel voordeel van 6,4 miljoen euro. Dit voordeel loopt in de jaren daarna jaarlijks met 0,3 miljoen euro op als gevolg van de daling van het relevante pakket.

2. OZB opbrengst (nadeel 1,3 miljoen euro)

Het tariefstijgingspercentage voor de OZB wordt berekend op basis van de nominale compensatie. Als gevolg van de lagere nominale compensatie (zie hierboven), daalt het tarief voor de OZB. Dit levert een structureel lagere OZB opbrengst op van 1,3 miljoen euro.

3) Bijstelling budget BUIG (nadeel 3 miljoen euro in 2017)

Door aanpassingen in het nieuwe verdeelmodel voor uitvoering van de wet BUIG daalt de uitkering voor de gemeente Groningen met structureel 3 miljoen euro vanaf 2017. Er is nu inzicht in de aard van de wijzigingen die het rijk in 2016 aan de systematiek doorvoert en van invloed zijn op de verdeling van het macrobudget 2017. Het is de verwachting dat de verdeelstoornissen die hebben geleid tot het grote voordeel in 2015 in 2017 zijn opgeheven. De aanpassingen in 2015 hebben minder grote effecten op de verdeling van het macrobudget 2016. De eerdere raming voor 2016 (3 miljoen euro) blijft daarom ongewijzigd.

4. Effect tweede fase groot onderhoud gemeentefonds (nadeel 1,6 miljoen euro)

Op 23 maart 2015 zijn de voorlopige uitkomsten van de 2e fase van het groot onderhoud aan het gemeentefonds bekend gemaakt. Op basis van de voorlopige uitkomsten betekenen de uitkomsten een nadelig herverdeeleffect voor Groningen van structureel 4,6 miljoen euro. Door een overgangsregeling bedraagt het nadeel 1,6 miljoen euro in 2016 en 4,6 miljoen euro vanaf 2017. De uitkomsten zijn nog niet definitief, de VNG is om advies gevraagd en adviseert een andere uitwerking op één onderdeel van het groot onderhoud. De definitieve uitkomsten worden naar verwachting opgenomen in de meicirculaire 2015.

5. Actualisatie effecten eerste fase groot onderhoud gemeentefonds (nadeel 322 duizend euro)

In de decembercirculaire 2014 is het effect van de eerste fase van het groot onderhoud aan het gemeentefonds geactualiseerd. De actualisatie leidt tot een structureel nadeel van 322 duizend euro vanaf 2016.

6. Rente effecten financiering (voordeel 3,7 miljoen euro)

Wijzigingen in de financiering leiden in 2016 tot een voordeel op de financiering van 3,7 miljoen euro ten opzichte van het vorige meerjarenbeeld. Het voordeel ontstaat voor het grootste deel als gevolg van de verlaging van het ROP van 3,00% naar 2,50%. De verlaging van het ROP ontstaat doordat in 2014 en 2015 leningen zijn gesloten tegen een prijs onder het huidige ROP. Het ROP zou verder verlaagd kunnen worden naar 2,45%, maar gezien het risico van toekomstige rentestijgingen stellen

we het ROP vast op 2,50%. Door deze verlaging kunnen de benodigde budgetten voor kapitaallasten met structureel 2,4 miljoen euro worden verlaagd.

De lage rente leidt in 2016 ook tot een voordeel op het resultaat lang vermogen. Ten opzichte van de vorige meerjarenbegroting leidt dit tot een voordeel van 854 duizend euro. Als gevolg van een verwachte rentestijging daalt dit resultaat in de latere jaren. Het resultaat op kort vermogen en de korte mismatchfinanciering daalt in 2016 met 284 duizend euro.

Tenslotte begroten we jaarlijks voor één jaarschijf vooruit de rente over de reserves en voorzieningen van voldoende omvang. De rente over deze reserves en voorzieningen hoeft niet te worden toegevoegd aan de reserves en voorzieningen en kan daarom vrijvallen in het meerjarenbeeld. In 2016 verwachten we hierdoor een voordeel van 797 duizend euro.

7. Dividend BNG (nadeel 301 duizend euro)

De verwachte dividend inkomst van de BNG voor de begroting 2016 wordt bepaald op de werkelijk ontvangen dividend inkomst in 2015. De werkelijke inkomst in 2015 bedraagt 189 duizend euro. Dit is 301 duizend euro lager dan verwacht. Dit nadeel werkt structureel door in het meerjarenbeeld. De lagere dividenduitkering wordt veroorzaakt door een afgenomen renteresultaat van de BNG als gevolg van de gedaalde marktrente en door meer conservatieve waarderingen, ingegeven door regelgeving van de ECB.

8. Wegvallen proces-verbaal vergoeding (nadeel 239 duizend euro)

De proces-verbaal vergoedingen die gemeenten ontvangen voor de handhavende taken van boa's zijn per 1 januari 2015 definitief vervallen. De handhavende taken blijven en er zijn geen mogelijkheden om het wegvallen van de jaarlijkse opbrengst op te vangen. Dit leidt tot een structureel nadeel van 239 duizend euro vanaf 2016.

9. Resultaat uitruil incidenteel/structureel (voordeel 347 duizend euro)

In 2013 en 2014 zijn structurele middelen geruild voor incidentele middelen om de weerstandscapaciteit te verhogen (door het activeren van bovenwijkse voorzieningen in lopende grondexploitaties). Op de ruil die is uitgevoerd in 2013 is een structureel tekort van 160 duizend euro ontstaan. Op de ruil die is uitgevoerd in 2014 is een structureel voordeel van 507 duizend euro ontstaan. Per saldo ontstaat hierdoor een voordeel van structureel 347 duizend euro.

10) Jaarlijkse inkomsten Enexis (voordeel 1 miljoen euro)

De jaarlijkse inkomsten bestaan uit rente over een lening aan Enexis en dividend over de Enexis aandelen. Voor het dividend nemen we in het meerjarenbeeld de verwachte inkomst op voor de komende jaarschijf. In 2016 verwachten we 1 miljoen euro te ontvangen. Daarnaast wordt de lening aan Enexis pas in 2020 afgelost, waardoor in 2018 en 2019 nog jaarlijks 299 duizend euro aan rente wordt ontvangen op de lening.

11. Vrijval kapitaallasten (voordeel 1,4 miljoen euro)

Jaarlijks is sprake van vrijval van kapitaallasten. Deze vrijval ontstaat vooral door het later gereedkomen van investeringen dan gepland. Dit leidt incidenteel tot vrijval van beschikbare kapitaallasten. Bij het opstellen van het meerjarenbeeld kan voor de eerste jaarschijf een betrouwbare inschatting worden gemaakt van de hoogte van de verwachte vrijval. We nemen daarom in dit meerjarenbeeld alleen voor 2016 een bedrag op. Voor de jaren daarna houden we geen rekening met vrijval van kapitaallasten.

12. Overige ontwikkelingen (voordeel 295 duizend euro)

De post overig bestaat uit diverse voordelen. Zo ontstaat er als gevolg van de lage rente een voordeel op het vanaf 2014 gereserveerde budget voor de risicobuffer (125 duizend euro). Daarnaast is er sprake van structurele vrijval op extra beleidsmiddelen vanuit voorgaande jaren (project terreinwinst 2007 en 2008, samen 75 duizend euro en het project oud en nieuw 2009 20 duizend euro). In 2016

ontvangen gemeenten met kazernes en gevangenissen een tijdelijke tegemoetkoming voor een aanpassing van het verdeelmodel in het gemeentefonds.

Bijlage

Toelichting op de categorieën

Het meerjarenbeeld is opgebouwd uit verschillende onderdelen. In dit hoofdstuk wordt per onderdeel een toelichting gegeven op de ontwikkelingen.

Het onderstaande overzicht laat de ontwikkeling van de verschillende categorieën in het meerjarenbeeld 2016 - 2019 zien. De bedragen in 2016 zijn de mutaties ten opzichte van de gemeentebegroting 2015. In de volgende jaren zijn de bedragen steeds mutaties ten opzichte van het jaar ervoor. De categorieën worden hieronder afzonderlijk weergegeven en toegelicht.

Actueel Meerjarenbeeld 2016-2019	2016	2017	2018	2019
Saldo Meerjarenbeeld voorgaand jaar	0	4.439	5.901	3.087
Autonome ontwikkelingen	1.426	-2.788	-2.767	-2.746
Rente-effecten	670	-474	-1.312	-58
Organisatie onderdelen	-1.476	3.588	1.433	-718
Uitkeringen Gemeentefonds	2.734	-9.989	-2.038	3.858
Dekking BTW compensatiefonds	-400	-400	0	0
Terugramen incidentele dekking	-6.367	-8.007	-5.055	0
Budgetten extra beleid	7.853	19.533	6.924	1.100
Saldo actueel meerjarenbeeld	4.439	5.901	3.087	4.523

1 Autonome ontwikkelingen

Autonome ontwikkelingen	2016	2017	2018	2019
Terugloop kapitaallasten:	193	220	216	210
Nominale compensatie	1.200	-4.400	-4.400	-4.400
Belastingen	33	1.392	1.417	1.444
Autonome ontwikkelingen	1.426	-2.788	-2.767	-2.746

Terugloop kapitaallasten (voordeel 193 duizend euro)

Met 'terugloop kapitaallasten' wordt bedoeld de structurele vermindering van kapitaallasten als gevolg van jaarlijks afnemende rentebetalingen (bij lineaire afschrijvingen), na afloop van de afschrijvingsperiode beschikbaar komende afschrijvingsbedragen en de beschikbaar komende annuïteit na de afschrijvingsperiode. De budgettaire verantwoordelijkheid voor routine-investeringen ligt volledig bij de directies. Dit betekent dat de terugloop van de kapitaallasten van de routine-investeringen bij de directies blijft en dat er geen bedragen meer worden verstrekt voor nieuwe routine-investeringen. De in het meerjarenbeeld opgenomen terugloop, van 193 duizend euro voor 2016, betreft dus alleen terugloop van kapitaallasten voor investeringen in het kader van extra beleid.

Nominale compensatie (voordeel 1,2 miljoen euro)

Het voordeel van 2016 ontstaat voornamelijk door het in 2014 afgesloten pensioenakkoord. Als gevolg van dit pensioenakkoord dalen de pensioenpremies in 2015 en hiermee de benodigde nominale compensatie over 2015. De nominale compensatie daalt in 2015 tot -1,21%. Dit betekent een verlaging van 3,0% ten opzichte van de begroting 2015. Hierdoor wordt 7,4 miljoen euro aan nominale compensatie teruggehaald over 2015. Daarnaast leidt de actualisatie van de nominale compensatie over 2014 tot een neerwaartse aanpassing van de nominale compensatie met 0,12%. Dit levert een structureel voordeel op van 0,3 miljoen euro. Samen 7,7 miljoen euro structureel voordelig.

De nominale compensatie voor 2016 wordt vastgesteld op 2,72%, dit levert een nadeel op van 6,5 miljoen euro. Per saldo leveren de hier genoemde actualisaties in 2016 een voordeel op van 1,2 miljoen euro. In 2017 en de jaren erna wordt jaarlijks een bedrag van 4,4 miljoen euro gereserveerd voor nominale ontwikkelingen.

Belastingen (voordeel 33 duizend euro)

De OZB wordt aangepast met de nominale ontwikkelingen gecorrigeerd met de nacalculaties over de twee voorgaande jaren. Het stijgingspercentage OZB 2016 is zonder nacalculatie 2,7%. Dit percentage gecorrigeerd met de nacalculatie over 2014 (-0,12%) en 2015 (-3,00%) komt uit op -0,40%. In 2016 houden we daarom rekening met een tariefdaling van 0,4%. Dit betekent een inkomstendaling van 238 duizend euro in 2016.

Bij de OZB is naast genoemde tariefdaling op basis van prijsontwikkeling ook sprake van een groei van de opbrengst als gevolg van volumegroei. Deze volumegroei bedraagt 300 duizend euro per jaar. Procentueel komt dit neer op een stijging van 0,5%.

Inclusief de aanpassingen bij de overige belastingen (bijvoorbeeld de hondenbelasting en precariobelasting) nemen de belasting inkomsten met 33 duizend euro toe in 2016.

2 Rente-effecten

Ontwikkeling rente vaststellen van het rente omslagpercentage (ROP)

Wij gaan er vanuit dat de korte rente de komende periode laag blijft op een niveau van 0,16%. De lange rente daalt met 0,85% ten opzichte van 2015 tot 2,35% in 2016 (zie ook onderstaande tabel). De percentages van 2016 worden ook toegepast op de volgende jaren, met uitzondering van de rente langlopende leningen. Er wordt rekening gehouden met een oplopend scenario tot 3,10% in 2019.

Gehanteerde rentepercentages	2015	2016
Rente langlopende leningen	3,00%	2,35%
Rente reserves en voorzieningen	1,50%	1,00%
ROP	3,00%	2,50%
Exploitatie credit	1,35%	0,00%
Exploitatie debet	3,60%	0,90%
Rekening courant faciliteit	0,40%	0,16%

We werken binnen de gemeente met een systematiek van gemeentebrede financiering. De gemiddelde rentekosten worden doorberekend aan alle gemeentelijke onderdelen. Voor de doorberekening van de rentekosten aan de organisatie onderdelen wordt gebruik gemaakt van het rente omslagpercentage (ROP). Gezien het feit dat in 2014 en 2015 leningen zijn gesloten tegen een prijs onder het huidige ROP stellen we voor om het ROP te verlagen van 3% in 2015 tot 2,5 % in 2016. Deze bijstelling heeft een positief effect op het meerjarenbeeld van 2,4 miljoen euro (zie ook onderstaande tabel).

Rente-effecten	2016	2017	2018	2019
Effect wijziging ROP	2.382	0		
Terugramen resultaat Lang Vermogen	-1.905	-772	-995	344
Resultaat Lang Vermogen	772	995	-344	-428
Terugramen resultaat financiering woningbouw	-189	-195	-180	-171
Resultaat Financiering woningbouw	195	180	171	160
Terugramen resultaat derden	-112	-67	-61	-55
Resultaat Financiering derden	67	61	55	50
Mismatch-financiering	-69	42	42	42
Kort vermogen	-181	0		
Terugramen stelpost rente res. en voorz.	-1.176	-797		
Ramen stelpost rente res. en voorz.	797			
Compensatie renteverschil Essent	89	79	0	
Totaal rente-effecten	670	-474	-1.312	-58

De rente effecten wijzigen nog als in juni 2015 de uitkomsten van de liquiditeitsprognoses van de organisatie onderdelen bekend zijn. De rente effecten, op basis van volume wijzigingen, nemen we mee bij het opstellen van de gemeentebegroting 2016.

Lang vermogen (nadeel 1,2 miljoen euro)

Het resultaat op lang vermogen bestaat uit een optelling van de resultaten van resultaat lang vermogen (inclusief terugramen 2015), financiering woningbouw en financiering derden. Dit resultaat komt in totaal in 2016 uit op 1,2 miljoen euro nadelig. Ten opzichte van het vorige meerjarenbeeld, opgenomen in de begroting 2015, leidt dit in 2016 tot een voordeel van 854 duizend euro (resultaat was 2 miljoen euro nadelig).

Mismatch-financiering (nadeel 69 duizend euro)

Ons uitgangspunt bij de financiering van de gemeentelijke activiteiten is dat langlopende investeringen met lange financieringsmiddelen wordt gedekt. Langlopende financieringsmiddelen zijn vooral reserves of langlopende leningen. Met deze manier van financieren beperken we het renterisico aangezien de rente voor een langere periode wordt vastgelegd.

Het kan aantrekkelijk zijn om een deel van de lange financieringsbehoefte te financieren met kortlopende financiering (tegoeden bij de bank of kortlopende leningen). Deze wijze van financiering noemen we mismatchfinanciering. Omdat over het algemeen de rente voor kortlopende financiering lager is, kan mismatch financiering leiden tot lagere rentekosten. Dit leidt echter wel tot een hoger renterisico. Vanwege de toename van het renterisico hanteren we een limiet voor de maximale omvang van de mismatchfinanciering.

In het meerjarenbeeld nemen we een deel van het voordeel door mismatch financiering mee. Het gaat om het voordeel dat kan worden gerealiseerd over de ijzeren voorraad. De ijzeren voorraad wordt bepaald door het minimale tegoed van de gemeente op de rekening courant.

De omvang van het mismatch voordeel wordt bepaald door het verschil tussen de lange rente (raming 2016 is 2,35%) en de korte rente (raming 2016 is 0,16%). Het verschil is in 2016 naar verwachting dus 2,19%. Bij een ijzeren voorraad van 16,8 miljoen euro komt het verwachte voordeel in 2016 uit op 368 duizend euro. Ten opzichte van het vorige meerjarenbeeld leidt dit tot een nadeel van 69 duizend euro.

In de begroting 2016 houden we rekening met een extra resultaat van 500 duizend euro door extra gebruik te maken van het principe van de ijzeren voorraad. In de begroting 2015 was hiervoor een opbrengst begroot van 1 miljoen euro. In 2016 leidt dit, ten opzichte van 2015, tot een lagere opbrengst van 500 duizend euro.

Kort vermogen (nadeel 181 duizend euro)

Het saldo bij kort vermogen betreft het verschil tussen wat we aan rentevergoedingen ontvangen en betalen op de rekeningen courant. Een renteverlaging van 0,24% levert een nadeel op van 181 duizend euro.

Stelpost rente reserves en voorzieningen (voordeel 797 duizend euro)

Bij de reserves die van voldoende omvang zijn, wordt de rentevergoeding niet toegevoegd aan de reserve maar vloeit deze naar de algemene middelen. In het meerjarenbeeld houden we alleen in de eerste jaarschijf rekening met deze rente opbrengst, omdat deze post kan wegvallen als de reserves worden ingezet. In 2016 verwachten we bijna 797 duizend euro aan rente te ontvangen over de reserves en voorzieningen. Dit wordt toegevoegd aan de algemene middelen. Omdat we deze post maar één jaarschijf meenemen, wordt de rente in 2017 weer teruggedraaid.

Compensatie renteverskil Essent (voordeel 89 duizend euro)

De lening aan Enexis en de general escrowregeling die is ontstaan uit de verkoop van Essent, staan op de gemeentelijke balans. De hieraan toegerekende rentekosten zijn opgenomen in het meerjarenbeeld. Doordat Enexis in 2016 en 2017 een deel van de lening wordt afgelost, dalen de toegerekende rentekosten. De afloop van de rentekosten is opgenomen in het meerjarenbeeld.

3 Organisatie onderdelen

Onderstaande tabel geeft een overzicht van alle ontwikkelingen bij de verschillende organisatie onderdelen. Alle ontwikkelingen worden toegelicht. Alle nieuwe ontwikkelingen ten opzichte van het meerjarenbeeld bij de gemeentebegroting 2015 zijn gearceerd weergegeven in onderstaande tabel. Een aantal ontwikkelingen ontstaan door (taak)mutaties in het gemeentefonds. De tegenhanger van deze posten staat vermeld in hoofdstuk 4 'Uitkeringen gemeentefonds'. Deze posten zitten hierdoor neutraal in het meerjarenbeeld.

Organisatie onderdelen	2016	2017	2018	2019
Publieke dienstverlening				
Waterschapsverkiezingen	292			
GGD				
Bijdrage H&OG i.v.m. groei inwonertal	-70			
Piketvergoeding forensische geneeskunde	-20	-10	25	
Brandweer				
Effecten overgangsrecht op FLO	133			
Stadstoezicht				
Wegvallen proces-verbaal vergoeding	-239			
Stadsontwikkeling				
Terugramen vrijval kapitaallasten 2015	-950			
Vrijval kapitaallasten 2016	1.400	-1.400		
Actualiseren bestemmingsplan Binnenstad	45			
Nationale gebiedsontwikkeling (septcirc. 2011)	280			
Werk en inkomen				
Aantal bijstandsccliënten	-145	-168	-143	
actualisatie armoedebestrijding	-176	-80	160	
actualisatie formatie	-166	-193	-166	
Bijstelling uitkering BUIG		-3.000		
Werk				
Uitvoeringskosten Participatiewet (meircirc. 2014)	-151	-151	-151	
Implementatie participatiewet (deccirc. 2014)	-400	400		
Beleidsunit Maatschappelijke ontwikkeling				
E-boeken (meircirc. 2014)	15	17	20	
Vrouwenopvang	543	84	152	
Gezond in de stad			295	
Decentralisatie AWBZ naar Wmo	-4.288	2.405	233	
Decentralisatie jeugdzorg	942	1.385	5	
Beeldende kunst en vormgeving (sept circ. 2014)		74		
Overgang dec. Utk. CJG naar alg. utk. (dec/circ. 2014)	-239			
Eigen kracht (deccirc. 2014)	-30	30		
LHBT-emanipatiebeleid (deccirc. 2014)	-20		20	
Oosterpoort/ Stadschouwborg				
Korting OPSB	65			

Contractering & Backoffice				
Scotmobielen (meirc. 2013)	138	346		
Wmo (sept circ. 2014)	1.647	34		
Huishoudelijke hulp toelage	-2.053	2.053		
Maatschappelijke participatie				
Decentralisatie Participatiewet	2.878	2.735	2.200	
Algemeen				
EGG-verkoop	-272	-272	-212	
Afwikking reserve EGG/ GKB	257	257	197	
Areaaluitbreiding ruimtelijk	-562	-579	-590	-601
Areaaluitbreiding sociaal	-140	-144	-147	-149
Vrijval huur Waagstraat	-350			
Effect ruilmiddelen bijstoppen projecten	34	34	31	32
Voorziening wachtgeld wethouders	154		-300	
Aflossen risicobuffer i.v.m. lagere rente	125			
Vrijval extra beleidsmiddelen voorgaande jaren	95			
Resultaat uitruilincidenteel/structureel	347			
Dividend BNG	-301			
Stelposten algemene uitkering gemeentefonds				
Decembercirculaire 2013				
Decentralisatie provinciale taken VTH			-50	
Meircirculaire 2014				
Individuele studietoelage (meirc. 2014)	-295	-270	-147	
Totaal organisatie onderdelen	-1.476	3.588	1.433	-718

Publieke dienstverlening

Waterschapsverkiezingen (voordeel 292 duizend euro)

Via het gemeentefonds is in 2015 incidenteel 292 duizend euro ontvangen voor het organiseren van de waterschapsverkiezingen in 2015. Het doorgeven van het budget aan de sector wordt in 2016 teruggedraaid, wat ten opzichte van de begroting 2015 een voordeel oplevert van 292 duizend euro.

GGD

Bijdrage H&OG i.v.m. groei inwonertal (nadeel 70 duizend euro)

De bijdrage van de Gemeente Groningen aan de H&OG is gebaseerd op het aantal inwoners. Een stijging van het aantal inwoners leidt tot een hogere jaarlijkse bijdrage.

Piketvergoeding forensische geneeskunde (nadeel 20 duizend euro)

De gemeente Groningen heeft regels voor piketvergoedingen van medewerkers vanaf 55 jaar. Sinds enkele jaren neemt het aantal voormalige deelnemers aan dit piket toe. Daarmee nemen ook de kosten toe. De piketvergoeding voor forensisch geneeskundige artsen is vanwege de aard van de werkzaamheden relatief hoog. Deze kosten zijn niet structureel gedekt.

Het knelpunt voor 2016 stijgt met 20 duizend euro tot 140 duizend euro en met 10 duizend euro extra in 2017 tot 150 duizend euro. In 2018 zijn de kosten naar verwachting weer iets lager (125 duizend euro).

BrandweerEffecten overgangsrecht op FLO (voordeel 133 duizend euro)

Bij de overgang van de brandweer naar de Veiligheidsregio zijn de middelen betrokken die voor de uitvoering van de FLO regeling waren gereserveerd in het gemeentelijke meerjarenbeeld. Voor de uitvoering van deze regeling zat in het meerjarenbeeld in de jaarschijf 2016 een voordeel van 133 duizend euro t.o.v. 2015. De bijdrage voor de Veiligheidsregio is geactualiseerd en via extra beleidsmiddelen is de bijdrage voor 2016 en latere jaren geregeld.

StadstoezichtWegvallen proces-verbaal vergoeding (nadeel 239 duizend euro)

De proces-verbaal vergoedingen die gemeenten ontvangen voor de handhavende taken van boa's zijn per 1 januari 2015 definitief vervallen. De handhavende taken blijven en er zijn geen mogelijkheden om het wegvallen van de jaarlijkse opbrengst op te vangen. Dit leidt tot een structureel nadeel van 239 duizend euro vanaf 2016.

StadsontwikkelingVrijval kapitaallasten (voordeel 450 duizend euro)

Jaarlijks is sprake van vrijval van kapitaallasten. Deze vrijval ontstaat vooral door het later gereedkomen van investeringen dan gepland. Dit leidt incidenteel tot vrijval van beschikbare kapitaallasten. In het vorige meerjarenbeeld is voor de jaarschijf 2015 een incidentele vrijval van 950 duizend euro ingeboekt. In voorliggend meerjarenbeeld wordt deze incidentele vrijval voor de jaarschijf 2015 teruggedraaid. De verwachte vrijval voor de jaarschijf 2016 bedraagt 1,4 miljoen euro. Per saldo wordt hierdoor een voordeel van 450 duizend euro in 2016 verwacht.

Actualiseren bestemmingsplan Binnenstad (voordeel 45 duizend euro)

Door de omvang en complexiteit van het bestemmingsplan binnenstad kunnen de kosten van het actualiseren niet binnen de beschikbare middelen worden opgevangen. In het vorige meerjarenbeeld is hiervoor in 2015 een incidenteel aanvullend budget van 45 duizend euro beschikbaar gesteld, in 2016 wordt het budget van 45 duizend euro teruggedraaid.

Nationale gebiedsontwikkeling (voordeel 280 duizend euro)

Vanuit de septembercirculaire gemeentefonds 2011 is voor de periode 2012-2015 jaarlijks 280 duizend euro beschikbaar gesteld voor nationale gebiedsontwikkeling. In 2016 stopt deze uitkering, derhalve wordt dit bedrag teruggedraaid in het meerjarenbeeld.

Werk en inkomenBijzondere bijstand en armoedebestrijding (nadeel 487 duizend euro)

Op basis van bestaand beleid wordt de bijzondere bijstand en de formatie nagecalculeerd op basis van volume. Dit gebeurt ook voor armoedebestrijding. Via het gemeentefonds ontvangen we hiervoor een vergoeding die we doorgeven aan de budgetten van het programma 'Werk en inkomen'. Naar aanleiding van de meicirculaire 2015 zullen de budgetten opnieuw worden aangepast.

Bijstelling BUIG

Door aanpassingen in het nieuwe verdeelmodel voor uitvoering van de wet BUIG daalt de uitkering voor de gemeente Groningen met structureel 3 miljoen euro vanaf 2017. Er is nu inzicht in de aard van de wijzigingen die het rijk in 2016 aan de systematiek doorvoert en van invloed zijn op de verdeling van het macrobudget 2017. Het is de verwachting dat de verdeelstoornissen die hebben geleid tot het grote voordeel in 2015 in 2017 zijn opgeheven. De aanpassingen in 2015 hebben minder grote effecten op de verdeling van het macrobudget 2016. De eerdere raming voor 2016 blijft daarom ongewijzigd.

WerkParticipatiewet (nadeel 551 duizend euro)

Voor de implementatie van de participatiewet worden extra middelen ontvangen in het gemeentefonds die worden verrekend met de sector. In 2016 wordt een jaarlijks structureel cumulerend bedrag van 151 duizend euro ontvangen voor structurele uitvoeringskosten. Daarnaast wordt in 2016 een incidenteel bedrag ontvangen van 400 duizend euro bestemd voor incidentele implementatiekosten.

Beleidsunit Maatschappelijke ontwikkeling (BUMO)E-boeken (voordeel 15 duizend euro)

Het rijk heeft in 2011 besloten om de inkoop van e-content door bibliotheken te centraliseren. Daarbij hoort een uitname uit de algemene uitkering, omdat de lokale bibliotheken deze taak niet meer uit gaan voeren. Bij de meicirculaire 2014 is besloten deze korting te verrekenen met de sector. De korting bedraagt 97 duizend euro in 2015 en loopt met 15 duizend euro op in 2016, 17 duizend euro in 2017 en 20 duizend euro in 2018.

Vrouwenopvang (voordeel 543 duizend euro)

Met ingang van 2016 worden de middelen voor vrouwenopvang verdeeld volgens een objectief verdeelmodel. Door het objectief verdeelmodel valt de uitkering voor Groningen in 2016 543 duizend euro lager uit ten opzichte van 2015. Dit nadeel wordt verrekend met de sector.

Gezond in de stad

Uit de meicirculaire 2014 blijkt dat de decentralisatie uitkering 'Gezond in de stad' in de jaren 2014-2017 wordt verdubbeld en dat er een andere verdeelsleutel gaat gelden. Dit levert voor de jaren tot en met 2017 een voordeel op van 200 duizend euro. In 2018 vervalt dit voordeel. Daarnaast blijkt uit de decembercirculaire 2014 dat de uitkering in de jaren 2015-2017 incidenteel wordt verhoogd met 95 duizend euro. In 2018 vervalt ook dit voordeel. Deze mutaties worden verrekend met de sector.

Decentralisatie AWBZ naar Wmo (nadeel 4,3 miljoen euro)

Op basis van de septembercirculaire 2014 blijkt het budget dat overkomt voor de decentralisatie van de AWBZ naar de Wmo in 2016 met 4,3 miljoen euro te stijgen ten opzichte van 2015. Deze stijging wordt verrekend met de sector.

Decentralisatie jeugdzorg (voordeel 942 duizend euro)

Op basis van de septembercirculaire 2014 blijkt het budget dat overkomt voor de decentralisatie van jeugdzorg in 2016 met 942 duizend euro te dalen ten opzichte van 2015. Deze daling wordt verrekend met de sector.

Beeldende kunst en vormgeving

Uit de septembercirculaire 2014 blijkt dat de overheveling van middelen vanuit de decentralisatie uitkering Beeldende kunst en vormgeving naar de algemene uitkering met twee jaar vertraging wordt doorgevoerd. Voor Groningen betekent dit dat de decentralisatie uitkering van 474 duizend euro in 2015 en 2016 blijft bestaan. De toevoeging van de middelen aan de algemene uitkering (bij benadering 400 duizend euro) is in 2015 en 2016 teruggedraaid. In de begroting 2015 is structureel 400 duizend euro vanaf 2015 beschikbaar gesteld voor dit onderwerp. Bij de septembercirculaire 2014 is hier voor de jaren 2015 en 2016 nog jaarlijks 74 duizend euro extra incidenteel aan toegevoegd. Hierdoor wordt de gehele decentralisatie uitkering in 2015 en 2016 beschikbaar gesteld aan de sector.

Overgang decentralisatie uitkering Centra voor Jeugd en Gezin (CJG) naar algemene uitkering (nadeel 239 duizend euro)

Uit de decembercirculaire 2014 blijkt dat de middelen voor de Centra voor Jeugd en Gezin (CJG) vanaf 2015 niet meer uitgekeerd worden via een decentralisatie uitkering maar worden overgebracht naar de algemene uitkering. De decentralisatie uitkering komt hiermee te vervallen. Voor Groningen ontstaat een positief herverdeeffect van 239 duizend euro vanaf 2016 dat wordt verrekend met de sector.

Eigen kracht (nadeel 30 duizend euro)

Uit de decembercirculaire 2014 blijkt dat in 2016 incidenteel een bedrag van 30 duizend euro wordt ontvangen in het kader van het programma Eigen kracht. Dit programma heeft betrekking op het activeren van vrouwen met een afstand tot de arbeidsmarkt. De extra middelen worden verrekend met de sector.

LHBT-emancipatiebeleid (nadeel 20 duizend euro)

Uit de decembercirculaire 2014 blijkt dat in 2016 en 2017 jaarlijks een incidenteel bedrag van 20 duizend euro wordt ontvangen in het kader van het LHBT-emancipatiebeleid (lesbische vrouwen, homoseksuele mannen, Biseksuelen en transgenderpersonen). De extra middelen worden in 2016 en 2017 verrekend met de sector.

Oosterpoort/Stadschouwborg**Korting Oosterpoort/ Stadschouwborg (voordeel 65 duizend euro)**

Bij vaststelling van de cultuurnota 2013-2016 is besloten de structurele gemeentelijke bijdrage voor de Oosterpoort/ Stadschouwborg (OPSB) met 200 duizend euro te verminderen. De vrijgekomen middelen worden structureel voor 100 duizend euro ingezet om de Basissubsidie Amateurkunst in de cultuurnota 2013-2016 te behouden en worden ingezet om de besparing bij de OPSB gefaseerd in te voeren. In 2015 bedraagt de korting 35 duizend euro, vanaf 2016 geldt de volledige besparing van 100 duizend euro.

Contractering & Backoffice**Scootmobielen (voordeel 138 duizend euro)**

In het regeerakkoord is een verplicht hergebruik van scootmobielen en rolstoelen afgesproken. Het Rijk heeft hiervoor een besparing ingeboekt oplopend tot 50 miljoen euro vanaf 2017. Voor Groningen betekent dit een structurele korting van 190 duizend euro in 2015, oplopend naar 328 duizend euro in 2016 en 674 duizend euro vanaf 2017. Deze korting is in het meerjarenbeeld opgenomen en moet worden opgevangen binnen het desbetreffende programma.

Wmo (voordeel 1,6 miljoen euro)

In het regeerakkoord van het rijk is afgesproken dat het landelijke budget voor huishoudelijk hulp met structureel 610 miljoen euro wordt verlaagd. In 2015 bedraagt de landelijke korting 465 miljoen euro, in 2016 wordt de resterende korting van 145 miljoen euro verwerkt. Als gevolg hiervan daalt de uitkering voor Groningen met 1,6 miljoen euro extra vanaf 2016 ten opzichte van 2015. Deze korting wordt verrekend met de sector.

Huishoudelijke hulp toelage (nadeel 2,1 miljoen euro)

In het gemeentefonds is in 2016 een bedrag opgenomen voor het stimuleren van de vraag naar huishoudelijke hulp om zoveel mogelijk volwaardige werkgelegenheid te behouden. In 2016 wordt hiervoor incidenteel 2,1 miljoen euro ontvangen. Dit bedrag wordt verrekend met de sector.

Maatschappelijke participatie**Decentralisatie participatiewet (voordeel 2,9 miljoen euro)**

Op basis van de mei- en septembercirculaire 2014 blijkt het budget dat overkomt voor de

decentralisatie van de Participatiewet in 2016 met 2,9 miljoen euro te dalen ten opzichte van 2015. Deze daling wordt verrekend met de sector.

Algemeen

Afwikkeling reserve EGG/ GKB (nadeel 15 duizend euro)

Bij de begroting 2011 hebben we de reserves 'afkoopsom EGG' en 'risico GKB' tegen het licht gehouden en hebben we geconcludeerd dat deze reserves een positief saldo hadden en konden worden opgeheven. De incidentele vrijval van het positieve saldo hebben we ingezet bij de begroting 2011. Aan de reserve werd jaarlijks een bedrag onttrokken ter compensatie van het vervallen van de bijdrage van het Gemeentelijk Energiebedrijf aan de exploitatie van de gemeente. In de gemeentelijke begroting zat ook een jaarlijkse toevoeging aan de reserve. De onttrekking uit de reserve en de storting vanuit de exploitatie hebben we tegen elkaar weg laten vallen. Per saldo levert dit tot en met 2019 jaarlijks een structureel nadeel op van 15 duizend euro.

Areaaluitbreiding (totaal nadeel 702 duizend euro)

Jaarlijks wordt rekening gehouden met areaaluitbreiding voor sport, welzijnsvoorzieningen, recreatiegebieden, scholen en brandweer (in totaal 702 duizend euro in 2016).

Vrijval huur Waagstraat (nadeel 350 duizend euro)

Bij de gemeenterekening 2013 is een voorziening gevormd voor de huur voor het pand aan de Waagstraat. De huur is in 2015 ten laste gebracht van deze voorziening, waardoor het budget dat hiervoor beschikbaar was in 2015 kon vrijvallen. In 2016 wordt dit voordeel teruggedraaid omdat er dan geen budget meer beschikbaar is.

Effect ruil middelen bij stoppen projecten (voordeel 34 duizend euro)

Bij de begroting 2013 is besloten een aantal projecten te stoppen of anders te dekken. Dit heeft in de begroting 2014 14,6 miljoen euro incidenteel opgeleverd. Dit bedrag is deels gerealiseerd via een ruil van structureel geld voor incidenteel geld. In 2014 bleek al dat er bij de uitwerking van deze ruil sprake is van een nadeel in de jaren 2014-2017. Het nadeel in 2016 bedraagt 67 duizend euro. Dit is een voordelige afwijking van 34 duizend euro ten opzichte van het nadeel in 2015. In 2017 en 2018 neemt het nadeel verder af naar 33 duizend euro respectievelijk 2 duizend euro om in 2019 te leiden tot een voordeel van 30 duizend euro.

Voorziening wachtgeld wethouders (voordeel 154 duizend euro)

Na de vorming van het nieuwe college is een inschatting gemaakt van de toekomstige verplichtingen. Dit heeft geleid tot een benodigde aanvulling van 154 duizend euro aan de betreffende voorziening. Deze storting is gedekt uit het jaarlijks beschikbare budget van 300 duizend euro in 2015. Het resterende deel van het budget (146 duizend euro) is in 2015 vrijgevallen. In de jaren 2016-2017 worden geen nieuwe wachtgeldverplichtingen verwacht. Vandaar dat het volledige beschikbare budget van 300 duizend euro kan vrijvallen in deze periode. Ten opzichte van 2015 betekent dit een voordeel van 154 duizend euro. In 2018 kunnen er naar aanleiding van nieuwe verkiezingen weer nieuwe verplichtingen ontstaan. Daarom houden we vanaf 2018 weer rekening met een structureel budget van 300 duizend euro.

Afromen risicobuffer i.v.m. lagere rente (voordeel 125 duizend euro)

Als gevolg van de lage rente ontstaat een voordeel op het vanaf 2014 gereserveerde budget voor de risicobuffer. Hierdoor valt vanaf 2016 structureel 125 duizend euro vrij.

Vrijval extra beleidsmiddelen voorgaande jaren (voordeel 95 duizend euro)

Er is sprake van structurele vrijval op extra beleidsmiddelen vanuit voorgaande jaren (project terreinwinst 2007 en 2008, samen 75 duizend euro en het project oud en nieuw 2009 20 duizend euro).

Resultaat uitruil incidenteel/structureel (voordeel 347 duizend euro)

In 2013 en 2014 zijn structurele middelen geruild voor incidentele middelen (door het activeren van bovenwijkse voorzieningen in lopende grondexploitaties) om de weerstandscapaciteit te verhogen. Op de ruil die is uitgevoerd in 2013 is een structureel tekort van 160 duizend euro ontstaan. Op de ruil die is uitgevoerd in 2014 is een structureel voordeel van 507 duizend euro ontstaan. Per saldo is hierdoor een voordeel van structureel 347 duizend euro ontstaan.

Dividend BNG (nadeel 301 duizend euro)

De verwachte dividend inkomst van de BNG voor de begroting 2016 wordt bepaald op de werkelijk ontvangen dividend inkomst in 2015. De werkelijke inkomst in 2015 bedraagt 189 duizend euro. Dit is 301 duizend euro lager dan verwacht. Dit nadeel werkt structureel door in het meerjarenbeeld. De lagere dividenduitkering wordt veroorzaakt door een afgenomen renteresultaat van de BNG als gevolg van de gedaalde marktrente en door meer conservatieve waarderingen, ingegeven door regelgeving van de ECB.

Stelposten Uitkeringen Gemeentefonds**Decentralisatie provinciale taken**

Aan het gemeentefonds zijn in 2014 middelen toegevoegd vanwege de overdracht van taken aan gemeenten op het gebied van vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH) bij provinciale inrichtingen. Vanaf 2018 stijgt dit bedrag met 50 duizend euro tot 393 duizend euro.

Individuele studietoelage (nadeel 295 duizend euro)

In het kader van de Participatiewet is de individuele studietoelage geïntroduceerd. Het betreft een nieuwe vorm van aanvullende inkomensondersteuning voor bepaalde groepen studerende. De gemeente toetst in het individuele geval of de student gelet op zijn persoonlijke omstandigheden met voltijdsarbeid niet in staat is het wettelijk minimumloon te verdienen. Gemeenten moeten zelf in een verordening vaststellen hoe hoog de individuele studietoelage is en hoe vaak die wordt verstrekt. In 2016 wordt hiervoor via het gemeentefonds een bedrag van 446 duizend euro beschikbaar gesteld. Ten opzichte van 2015 betekent dit een stijging van 295 duizend euro. Dit bedrag wordt verrekend met de sector.

4 Uitkeringen gemeentefonds

Uitkeringen Gemeentefonds	2016	2017	2018	2019
Totaal uitkeringen Gemeentefonds	2.734	-9.989	-2.038	3.858

In dit onderdeel zijn alle effecten van het gemeentefonds op de budgetten van de gemeente verwerkt. Het betreft maatregelen die (in de afgelopen jaren) in circulaire van het gemeentefonds zijn opgenomen. Een deel van deze posten bestaat uit mutaties die worden verrekend met de betreffende sectoren. De tegenhangers hiervan zijn opgenomen bij het vorige onderdeel 'Organisatie onderdelen' en worden daar ook toegelicht. Per saldo zitten deze posten neutraal in het meerjarenbeeld (zowel als inkomst als uitgave).

Daarnaast zijn er mutaties die leiden tot een aanpassing van het saldo van het meerjarenbeeld. Deze mutaties ontstaan bijvoorbeeld als gevolg van aanpassingen in de accessen of mutaties in de uitkeringsbasis (bijvoorbeeld het aantal inwoners, bijstandsontvangers of woonruimten). Al deze effecten vanuit voorgaande circulaire zijn opgenomen in de regel 'concerneffecten circulaire'.

Eind mei 2015 verschijnt naar verwachting een nieuwe gemeentefonds circulaire. De effecten hieruit verwerken we in de gemeentebegroting 2016.

Maatregelen uit voorgaande circulaire

Uitkeringen Gemeentefonds	2016	2017	2018	2019
Septembercirculaire 2011				
- Nationale gebiedsontwikkeling	-280			
Decembercirculaire 2012				
- Scootmobielen	-138	-346		
- Decentralisatie provinciale taken VTH			50	
Meicirculaire 2014				
- Individuele studietoelage	295	270	147	
- Uitvoeringskosten Participatiewet	151	151	151	
- E-boeken	-15	-17	-20	
- Waterschapsverkiezingen	-292	0	0	
- Vrouwenopvang	-130	-90	-159	
- Gezond in de stad	0	0	-200	
- Decentralisatie AWBZ naar Wmo	3.938	-2.400	-233	
- Decentralisatie jeugdzorg	-680	-1.595	284	
- Decentralisatie Participatiewet	-2.891	-2.807	-2.219	
Septembercirculaire 2014				
- Beeldende kunst en vormgeving		-74		
- Wmo	-1.647	-34		
- Vrouwenopvang	-413	6	7	
- Gezond in de stad	-95			
- Decentralisatie AWBZ naar Wmo	350	-5		
- Decentralisatie jeugdzorg	-262	210	-289	
- Decentralisatie Participatiewet	13	72	19	
Decembercirculaire 2014				
- Huishoudelijke hulp toelage	2.053	-2.053		
- Implementatie participatiewet	400	-400		

- Eigen kracht	30	-30		
- LHBT-emanipatiebeleid	20		-20	
- Gezond in de stad	95		-95	
Concerneffecten circulaire	2.232	-847	539	3.858
Totaal effecten uitkeringen gemeentefonds	2.734	-9.989	-2.038	3.858

5 Dekking BTW-compensatiefonds (BCF)

Dekking BTW compensatiefonds	2016	2017	2018	2019
Totaal dekking BTW compensatiefonds	-400	-400	0	0

In 2003 is de wet op het BTW compensatiefonds (BCF) in werking getreden. Bij dit fonds kunnen gemeenten BTW declareren die ze hebben betaald bij het (laten) uitvoeren van overheidstaken. Bij inwerkingtreding van het BCF is ook een bestemmingsreserve BCF ingesteld. Deze reserve is ter afdekking van risico's en nadelen die samenhangen met de invoering van het BCF. De reserve wordt structureel gevoed met 400 duizend euro die hiertoe in het meerjarenbeeld is opgenomen.

Uit de evaluatie van het BCF blijkt dat de structurele voeding van de bestemmingsreserve kan vrijvallen. Bij de begroting 2013 hebben we de jaarlijkse voeding van 400 duizend euro in 2013 en 2014 als dekking ingezet. Ook de jaarlijkse voeding voor de jaren 2015 tot en met 2017 is ingezet als dekking voor de meerjarenbegroting 2015-2017.

6 (terugramen) incidentele dekking

Incidentele dekking	2016	2017	2018	2019
Jaarlijkse inkomsten Enexis	-269	-1.207		
Voorgestelde dekkingsmogelijkheden begroting 2014	5.690	3.400	-500	
Dekkingmogelijkheden begroting 2015	-11.788	-10.200	-4.555	
Totale (terugraming) incidentele dekking	-6.367	-8.007	-5.055	

Jaarlijkse inkomsten Enexis (nadeel 269 duizend euro)

De jaarlijkse inkomsten bestaan uit rente over een lening aan Enexis en dividend over de Enexis aandelen. Voor het dividend nemen we in het meerjarenbeeld de verwachte inkomst op voor de komende jaarschijf. In 2016 verwachten we 1 miljoen euro te ontvangen. De rente over de lening bedraagt in 2016 506 duizend euro. Per saldo wordt hierdoor in 2016 1,506 miljoen euro aan rente en dividend ontvangen vanuit Enexis. Dit is 269 duizend euro minder dan in 2015 werd ontvangen aan rente en dividend. Door het gedeeltelijk aflossen van de lening door Enexis daalt de rente inkomst in 2017 naar 299 duizend euro. Dit betekent een lagere rente inkomst van 207 duizend euro ten opzichte van 2016. We gaan er vanuit dat vanaf 2020 de lening door Enexis is afgelost en we geen rente inkomsten meer ontvangen.

Voorgestelde dekkingsmogelijkheden begroting 2014 (voordeel 5,7 miljoen euro)

In de gemeentebegroting 2014 zijn voor de jaarschijven 2014-2018 bezuinigingsvoorstellen opgenomen. De bezuinigingsvoorstellen leiden tot de volgende bedragen:

	2014	2015	2016	2017	2018
Totaal dekkingsmogelijkheden begroting 2014	39.693	23.233	24.923	28.323	27.823
Correctie verhoging OZB 2015	-867	-1.040	-1.040	-1.040	-1.040
Ruil middelen fietspad Meerstad		-4.000			
Totaal	38.826	18.193	23.883	27.283	26.783
<i>Mutaties in meerjarenbeeld (t.o.v. vorige jaarschijf)</i>		-20.633	5.690	3.400	-500
Uitruil structurele met incidentele middelen	14.300	-14.300	0	0	0

In 2014 is een bezuiniging op de afvalinzameling gerealiseerd. Deze bezuiniging leidt tot een verlaging van de afvalstoffenheffing en biedt ruimte de OZB te verhogen zonder de woonlasten te laten stijgen. De OZB opbrengst neemt hierdoor toe met 0,9 miljoen euro in 2014 en loopt op tot 1,0

miljoen euro vanaf 2015. Deze opbrengst is opgenomen bij de autonome ontwikkelingen (onderdeel belastingen) en wordt daarom hier niet meegenomen.

Bij de begroting zijn de beschikbare middelen voor het fietspad naar Meerstad geruild voor structurele investeringsmiddelen. De incidentele middelen konden daarom worden ingezet ter dekking van de opgave. In het meerjarenbeeld is deze 4 miljoen euro gebruikt voor het verlagen van de opgave en niet afzonderlijk als dekkingsmogelijkheid opgenomen. Daarom wordt de post dekkingsmogelijkheden hier gecorrigeerd.

In het meerjarenbeeld worden de mutaties ten opzichte van de vorige jaarschijf opgenomen. Ten opzichte van de jaarschijf 2015 stijgt het bedrag aan dekkingsmogelijkheden in 2016 met 5,7 miljoen euro.

Dekkingsmogelijkheden begroting 2015 (nadeel 11,8 miljoen euro)

In de gemeentebegroting 2015 is voor de jaarschijven 2015-2018 een pakket aan dekkingsbronnen opgenomen. De dekkingsbronnen leiden tot de volgende bedragen:

	2015	2016	2017	2018	2019
Totaal dekkingsbronnen begroting 2015	50.158	38.370	28.170	23.615	23.615
Mutaties in meerjarenbeeld (t.o.v. vorige jaarschijf)		-11.788	-10.200	-4.555	0

Voor de jaarschijf 2015 is een bedrag aan dekkingsbronnen opgenomen van 50,2 miljoen euro. Voor de jaarschijf 2016 is het bedrag aan dekkingsbronnen vastgesteld op 38,4 miljoen euro. Dit betekent een daling van 11,8 miljoen euro ten opzichte van 2015.

7 Budgetten extra beleid

In het meerjarenbeeld zijn steeds de mutaties ten opzichte van het vorige meerjarenbeeld verwerkt. Dit leidt tot onderstaand overzicht:

Budgetten Extra beleid	2016	2017	2018	2019
Verdeling extra beleid 2014-2017 i	1.572	3.293	5.291	
Verdeling extra beleid 2015-2018 s	-2.998	-1.865	-1.067	
Verdeling extra beleid 2015-2018 i	8.625	18.105	2.700	1.100
Inzet overschot begroting 2015 voor wijkwethouders	654			
Totaal Budgetten nieuw beleid	7.853	19.533	6.924	1.100

Verdeling extra beleid 2014-2017 i (voordeel 1,572 miljoen euro)

De verdeling extra beleid voor de jaren 2014-2017 zoals opgenomen in de gemeentebegroting 2014 is opgenomen in het meerjarenbeeld (in het meerjarenbeeld staan de mutaties ten opzichte van het vorige jaar). In de jaarschijf 2016 is 8,6 miljoen euro beschikbaar. Ten opzichte van 2015 is dit een daling van 1,6 miljoen euro. In onderstaande tabel zijn de absolute bedragen opgenomen die beschikbaar zijn gesteld voor nieuw beleid bij de begroting 2014.

	2014	2015	2016	2017	2018
Structureel	-10.464	-18.573	-18.573	-18.573	-18.573
incidenteel	-56.254	-10.156	-8.584	-5.291	0

Verdeling extra beleid 2015-2018 incidenteel en structureel

De verdeling extra beleid voor de jaren 2015-2018 zoals opgenomen in de gemeentebegroting 2015 is opgenomen in het meerjarenbeeld (in het meerjarenbeeld staan de mutaties ten opzichte van het vorige jaar). In de jaarschijf 2016 is 21,3 miljoen euro beschikbaar voor structureel nieuw beleid en 21,9 voor incidenteel nieuw beleid. Ten opzichte van 2015 betekent dit voor het structureel nieuw beleid een stijging van 3,0 miljoen euro en voor incidenteel nieuw beleid een daling van 8,6 miljoen euro. In onderstaande tabel zijn de absolute bedragen opgenomen die beschikbaar zijn gesteld voor nieuw beleid bij de begroting 2015.

	2015	2016	2017	2018	2019
Structureel	-18.315	-21.313	-23.178	-24.245	-24.245
incidenteel	-30.530	-21.905	-3.800	-1.100	0

Inzet overschot begroting 2015 voor wijkwethouders (voordeel 654 duizend euro)

Bij de begroting 2015 is besloten het overschot op de begroting 2015 á 654 duizend euro incidenteel in te zetten als budget voor de wijkwethouders. Deze incidentele inzet wordt teruggedraaid in 2016.